

O tumačenju Svetoga Pisma.

Napisao sreski rabin **J. L. Deutsch**, Ludbreg.

Tumačenje Svetoga Pisma spada kod nas od vajkada u okvir javne službe Božje. Pri tome se imalo u vidu dvostruki cilj: da se publika upozna sa sadržajem Svetoga Pisma, a zatim se mislilo, da je to tumačenje veoma prikladno sredstvo, kako bi se u opštini probudio i jačao osećaj dužnosti prema Bogu i ljudima.

Neposredno iza povratka iz babilonskog prognanstva u Palestinu, ograničilo se tumačenje Svetoga Pisma na jednostavno prevađanje na aramejski jezik, pošto je narod za vreme 70-godišnjeg boravka u Babiloniji potpuno zaboravio bio svoj hebrejski jezik. Babilonski jezik je stupio na mesto hebrejskoga, te je postao opštim saobraćajnim jezikom. Bilo je još samo nekoliko ljudi, koji su razumeli hebrejski jezik, te su bili u stanju čitati Toru. Ovima se poveravala zadaća, da narodu čitaju Toru. A pošto narod nije razumeo tekst, to su mu o bok stavili prevodioca (Meturgemana), kojemu je bila dužnost, da prevede na aramejski svaku rečenicu, kako ju je predavač bio pročitao iz Tore. Razume se, da je i najjednostavniji prevod već sam po sebi jedna vrsta tumačenja. Godinama posle toga, kada je poznavanje Biblije i njenog jezika postalo opšte među narodom, nisu se više zadovoljavali sa pukim prevodom; nego se već tražilo slobodno predavanje o najvažnijim temama religioznog života i etičkih nauka naših. Nastale su škole (Bet ha-midraš), u kojima se je marljivo poučavala Biblija, u kojima su se zadubili u sadržaj i jezik Svetoga Pisma. O svakoj pojedinoj reči se duboko razmišljalo i tim načinom je nastao s vremenom Midraš, i u daljnjem razvoju Mišna i Talmud. Ta je literatura vredna našeg divljenja, jer sadržaje u sebi mnogo duha i znanja, a što je na njoj jedinstveno, to je okolnost, što ju je narod stvorio usred najtežih progona i nečovečnog tlačenja.

Za razjašnjenje i tumačenje Svetog Pisma služila su 4 načina tumačenja, koja se ukratko označuju mnemotehničkom skraćicom *Par des*, što znači:

1. Pšat = tumačenje teksta Biblije po doslovnom značenju.
2. Remez = tekst Biblije u odnosu sa stanovitim biblijskim događajima, koji se ali mogu tek naslućivati iz teksta.
3. Draš = slobodno razvijanje i unašanje misli u tekst Svetoga Pisma.

4. Sod = prikazivanje nebeskih i metafizičkih tajni, koje su nagoveštavanje u biblijskom tekstu.

Da stvar bude jasnija navodamo tu nekoliko primera poslednjih 3 načina tumačenja, i to u prvom redu za „remez“:

1) I. Knj. Mojs. 21. 6: יתאמר שרה צחק עשר לו אליקים, כי השומע יצחק לי „I Sara reče, Bog mi je učinio smeh, ko god čuje, smejaće mi se“.

U toj rečenici upućuje Sara buduća pokoljenja na dva znamenita događaja, i to na njene najznačajnije porodične doživljaje, te na budući veliki narodni događaj Božjeg zakonodavstva. U opšte se uzima, da je Sara zato dala njenom sinu ime יצחק, jer se smejala, kada je čula, da će tako stara još roditi. Ali, ako bi zbilja to bio razlog, za taj bi ga slučaj trebala nazvati צחק (smeh). Ta se reč naime sastoji od tri slova, od kojih svaka pokazuje na neki važan događaj u Sarinom životu. Slovo ש ima brojčanu vrednost od 90. To upućuje na 90 godina Sarine starosti kod poroda. Slovo ה = 8 nagovešćuje, da je Isak bio prvi koga su obrezali na osmi dan. A slovo ק = 100 pokazuje na Abrahama, koji je bio 100 godina star, kad mu se rodio njegov sin, Isak. To su daklem triz načajna doživljaja, koja su označena u reči צחק (smeh). Početak pak Isakovog imena pretstavlja slovo י = 10, čime se upućuje na okolnost, da će on postati pravcem naroda, koji će nekada primiti 10 zapovedi na brdu Sinajskom.

יצחק Sara reče, što znači brojčana vrednost slova צחק (= 90 + 8 + 100), to mi je već pokazao Bog; ali ja ga ipak nazivam יצחק, jer השומע, svi koji će u buduće čuti deset reči na Sinaju, potvrđice mi, da je יצחק najprikladnije ime za njega.

2) I. Knj. Mojs. 23. 2: ותנה שרה בקרית ארבע היא חברון בארץ כנען ויבא אברהם לכפרד לשרה ולבכהה.

„I umre Sara u Kirjat Arba, a to je Hevron u zemlji Kenanskoj; i dođe Abraham, da ožali Saru i da ju oplache“.

Slovo „Kaf“ u reči ולבכהה je manje, nego ostala slova to nam daje povoda za razmišljanje. Taj nam mali „kaf“ priča o tragično potresnom događaju, koji se odigrao u Abrahamovoj kući za vreme njegove odsutnosti na brdu Moriji, kad je trebao žrtvovati Isaka. Po Talmudu (B. B. 16 a) rodila je Sara Abrahamu i jednu kćerku po imenu „Bakol“. Nadalje priča Midraš, da su Sari na vrlo bezobziran način saopštili vest o tobožnjem žrtvovanju Isaka, što je Abraham bio zatajio pred njom. Ona se tako silno uplašila, da je na mestu ispustila dušu, a i kći videći tu nesreću sledila je majku u smrt. Kada se vratio Abraham, saznao je, da mu je umrla ne samo Sara, već i kćerka. Na to ukazuje mali כ na vrlo originalan, način ולבכהה se može čitati bez slova „kaf“ ולבכהה, što znači: Abraham je došao, da drži žalost za Sarom i kćerkom joj, ali ולבכהה u prvom redu ipak da oplakuje Saru.

3) II. Knj. Mojs. 32. 7. Pošto je narod napravio zlatno tele,

reče Bog Mojsiju: „idi, sidi dole“. Raši primećuje „sa tvoje veličine“.

„idi odatle“ i „sidi dole“ znače u suštini jedno te isto. Pa zašto onda obadva izraza? Uzrok je sledeći: U V. Knj. Mojs. 6. 4 rečeno je: „Čuj Izraele, Večni je naš Bog, Večni je jedan jedini“. Tu je slovo ד veće, nego slovo א i יה . To je zato, da se ne promeni sa slovom י koje veoma liči na slovo ד , te da nebi ta reč radi te sličnosti dobila sasvim obratno značenje. Naime ד אחד znači „Bog je jedan“, a אחר mogli bi razumeti: „ima još jednog, drugog Boga“. Iz istog razloga je u II. Mojs. 34. 4: „לא תשתחוה לאל אחר“, „Nemoj se klanjati tuđem kojem bogu“. Slovo ד veće pisano od ostalih slova, da se ne zameni sa slovom י , što bi opet dalo rečenici obratno značenje, jer bi se onda razumelo: „Ne klanjaj se יאל אחד jednome jedinome Bogu“. Da se tome predusretne, potrebno je bilo, da se kako, ד , tako i ד jasno razlikuju i zato su pisana sa velikim slovima. Ali slova ד i י sačinjavaju zajedno reč: די (sidi). Kad se Izrael ogrešio zbog zlatnog teleta, klanjajući mu se kao Boga, zamenili su reč אחר i אחד obratno. Zato je postalo suvišnim, da se ističu slova ד i י sa svojom veličinom. Pa zato reče Bog Mojsiju: לך idi i reci kako slovo „reš“ tako i slovo „dalet“: „sidi dole... מגדלתך ... sa tvoje veličine, jer nema više smisla, da se istaknete sa velikim slovima u Bibliji, כי שרת עמך upropastio te tvoji narod, time što je od slova ד napravio slovo י a od slova ד napravio je ד “.

A sada neka sledi primer iz klase „draš“:

4) V. Knj. Mojs. 29. 29: „הנסתרות לד' אלקינו והנגלות לנו ולבנינו“, „Što je tajno, ono je Večnoga Boga našega, a javno je naše i sinova naših do veka, da bi se izvršivale sve reči ove nauke“. Talmud Kidušin 6 b postavlja sledeći, aksiom: „מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה“, „svaka dobra namera računa se kao izvršeni čin“. Po tome načelu bili bi rešeni od izvršivanja božanskih zapovedi. Bilo bi naime dovoljno samo pomišljati na izvršenje božjih zapovedi, pošto Bog poznaje ljudske misli.

Dakle to Boga, kojemu je poznato sve, što se skriva u grudima, koji razume tajne srca, koji vidi čovečje misli: za njega bi bila dovoljna puka misao jednog plemenitog dela, a on nam to i uračunava, kao da smo ga već izvršili.

Ali kako bi znali ni ljudi, pred kojima su skrivene čovečje misli, kako da se izvršuje jedna zapovest, kada nam to nije nikada pokazano samim delom, kada bi se zapovest izvršila uvek samo apstraktno, neprimetljivo za naša čula. Zato moramo pretvoriti u delo svaku misao, kojoj su predmet božanske zapovedi, da bi naša deca vidila i naučila, kako se imaju izvršavati božanske zapovedi. Prema tomu znači rečenica: „הנסתרות לד' אלקינו“ da je u srcu skrivena ili tajna misao dovoljna za Večnoga. הנגלות ali očigledno, javno izvršenje božanskih zapovedi עולם לנו ולבנינו עד עולם da je bezuslovno potrebno za nas i za našu decu za večna vre-

mena, da bi naučila, לעשות את כל דברי התורה הזאת kako se imaju izvršavati sve reči ove nauke.

5) V. Knjiga Mojs. 31. 2. ייאמר אליהם בן כאה ועשרים שנה אנכי היום, לא אוכל עוד לצאת ולבוא וד' אמר אלי לא תעבור את הירדן הזה im Mojsije 120 godina mi je danas, ne mogu više ni odlaziti niti dolaziti; a Večni mi reče: nećeš preći preko toga Jordana".

Talmud (Berahot 8) priča sledeće: אמרו ליה לר' יוחנן איכא בבא בבבל, תמה יאמר: למען ירבו ימיהם על האדמה כתוב? בין החונתו דמקדמי „Rabi Johananu su pričali, da u Babiloniji žive vrlo stari ljudi, čemu se on vrlo začudio i reče: Nije li u Tori pisano, „da dugo živiš u zemlji, koju je Bog obećao praocima Vašim“? Ali kada ih je bolje upoznao i vidio, kako i Jevreji u Babiloniji pohađaju u zoru i u večer sinagogu, tada reče: Ovo im baš pomaže“.

Iz ovog talmudskog mesta saznajemo po r. Johananu, da ima dva sredstva, kojima se postizava dug život. R. Johanan se naime čudi, da ljudi mogu postati stari izvan Palestine. Visoka starost obećana je samo onima, koji stanuju na svetom tlu Palestine. Ali pošto ima starih ljudi i izvan granica Palestine, mora da postoji još jedno drugo efikasno sredstvo za postizavanje dugog života, a to je pohađanje učilišta i bogomolja u zoru i u večer. Zato veli R. Johanan, היינו דאחני להו da im je baš ovo potonje u Babiloniji bilo od koristi. Dugačak se život dakle postizava po njemu stanovanjem u Palestini, ili marljivim pohađanjem bogomolja. A Mojsije se žali, da se on ne može više služiti ni s jednim tih sredstava.

Kada je naime Mojsije osećao breme svojih 120 godina i da mu se približava kraj života, ma da bi još rado živio u sred svoga naroda, koga je tako žarko ljubio, tada se žalio bolno: בן כאה ועשרים שנה אנכי היום i mislim da mi je bliza smrt. Šta bi poduzeo, da produžim svoj život? Da marljivo pohađam učione? לא אוכל עוד לצאת ולבוא ta ne mogu ni odlaziti niti dolaziti! A da se latim drugog sredstva, kako bi produžio svoj život, da se nastanim u Palestini? אמר ד' אלי לא תעבור את הירדן הזה Ni to nije moguće, jer mi Bog reče, da ne prekoračim reku Jordana.

6) Na koncu da navedemo još jedan primer iz carstva mistike (sod): V. Knj. Mojs. 3. 26: ויתעבר ד' כי למענכם ולא שמע אלי ויאמר: ׀ ׀ ׀ rasrdi se Večni na mene zbog Vas i ne usliši me, nego mi reče: Dosta je, nemoj produžiti, da mi još govoriš o toj stvari«. Nigde ne nalazimo, da je Svevišnji tako odrešito i strogo zabranio Mojsiju, da još dalje govori ili moli u jednoj stvari kao ovom prilikom. Šta je uzrok tome? Na to pitanje ne bi mogli ništa odgovoriti, da nisu naši mudraci saznali pomoću njihovog velikog kabalističkog znanja za nebeske događaje i božanske tajne, te da ih nisu nama otkrili. Tako saznajemo za jedan značajan događaj, koji se zbio za vreme, dok se Mojsije zadržavao u nebu kroz

Ne produži više, nemoj da opetuješ tu mi već poznatu rečicu! Nemoj ju više izustiti, jer ovaj put ne može ti ni to koristiti, neće me ništa više pokolebati u mojoj čvrstoj odluci.

7) To su nekoliko čednih cvetova ubranih u mirisnoj bašti »Pardes«-a. Ne mogu propustiti, a da ovom prilikom ne opominjem ozbiljno mišu mi braću po veri, da se što češće i duže prošetaju po lugovima te božanske bašte. Samo u toj atmosferi, koja je zasićena slatkim mirisom Svetoga Pisma, može da napreduje Jevrejstvo, može da sačuva svoju mladost i da si osigura svoj opstanak za sva vremena. Poznavanje je Svetog Pisma najvažniji i najbitniji životni uslov jevrejskog naroda.

Naši mudraci kažu u Talmudu (Aboda Zara 2.): א"ל הקב"ה א"ל לישׂראל אם מקבלים אתם את התורה מיטב יאם לאי שם תהיא קבורתכם Bog reče Izraelu: »Ako primite Toru, te ju prisvojite, biće vam dobro. Ali ako nećete, ako prezirete Toru, biće to vaš grob, vaša propast i vaše rasulo.

Sifre kaže k rečenici (V. Knj. Mojs. 11.19): ולמדתם אותם את כשהתנוק מהחיל »Učite ih vašu decu da govore o njima«. לדבר אביו משה עמו בל"ק ויאם לא עשה כן הררי הוא כאלו קוברי. »čim počinje dete da zbori, neka otac govori s njime na svetom jeziku, ako pak to propusti učiniti, kao da ga je pokopao«. A to znači, da od najranije mladosti mora se uputiti jevrejsko dete u tajne hebrejskog jezika i Svetoga Pisma, da bi kasnije postalo korisnim članom svoga naroda. Samo, ako se upoznamo temeljito sa Svetim Pismom, tek onda se možemo oduševljavati za isto. Svaka reč, svako slovo biće nam tada svetinja, biće nam najmilije u životu. A tek onda možemo da ljubimo i poštujemo naše Jevrejstvo više nego sve ostalo.

Talmudske izreke.

Prvo učiti, pa onda samostalno misliti.

*

Ako detetu nešto obećaš, a ti ispuni obećanje; inače se uči lagati.

*

Reč je slična pčeli: ima i meda i žaoke.

*

Staraj se o tome, da ti se na grobu samo dobro može govoriti.

*

Četiri stvari ne može duh da shvati: ponositog siromaha, cipiju bogataša, pohotljivog starca i oholog činovnika.